

OLYMPISMUS

Olympismus a ekologie

V posledních letech se v olympijském hnutí objevuje nový fenomén - stále více se hovoří o souvislosti mezi sportem a životním prostředím. MOV totiž v roce 1992 akceptoval výzvu Světové konference o životním prostředí v Riu de Janeiro, která vyzvala světovou veřejnost k ochraně životního prostředí a k přijetí strategie trvale udržitelného rozvoje. V průběhu XXV. letních olympijských her v Barceloně, které se konaly krátce po skončení konference, vyzval předseda MOV Juan Antonio Samaranch všechny mezinárodní federace a všechny národní olympijské výbory, aby závěry z tohoto ekologického fóra začlenily do své činnosti. MOV se tak rozhodl přispět k celosvětovému úsilí směřujícímu k tomu, aby podmínky na naší planetě byly příznivější pro plnohodnotný život současné generace i všech generací příštích.

Prvním výsledkem ekologického úsilí MOV byly XVII. zimní olympijské hry v Lillehammeru v roce 1994, které vstoupily do historie olympismu jako "zelené" hry nebo hry "přátelské k prostředí". Norští pořadatelé už při přípravě her spolupracovali s vládními orgány a nevládními ekologickými organizacemi se společným cílem vtisknout hrám ekologickou pečeť. Organizační výbor pojal životní prostředí jako jedno z kritérií úspěšnosti her a od začátku se snažil o integraci sportu a životního prostředí a pro sportovní soutěže přijal a uskutečnil řadu opatření.

Otázkami vztahu sportu a životního prostředí se poprvé v historii zabýval XII. olympijský kongres v roce 1994. V sekci "Sport a životní prostředí" vystoupilo celkem 29 diskutujících (za Českou republiku přednesl generální sekretář Českého olympijského výboru K. Špaček vyžádaný příspěvek předsedkyně ČOV Věry Čáslavské). Účastníci kongresu se shodli na tom, že je symbolické, aby právě kongres oslavující sto let existence olympijského hnutí definoval nový vztah mezi sportem a životním prostředím a v tomto směru změnil i celkové zaměření práce MOV. Prostředí se stává třetím rozměrem (třetím pilířem) olympismu, vedle sportu a kultury. Ve svém vystoupení na kongresu to potvrdil i předseda MOV Samaranch a od té doby to MOV znovu mnohokrát opakoval.

Na návrh studijní komise pařížského kongresu byla také modifikována olympijská charta (2003): *„MOV dbá na to, aby se olympijské hry konaly v podmínkách, které respektují životní prostředí a vybízí olympijské hnutí, aby se zabývalo ekologickými problémy. Dále vyzývá olympijské hnutí aby zdůrazňovalo péči o životní prostředí při všech svých činnostech a aby upozorňovalo všechny osoby s ním spojené na význam trvale udržitelného rozvoje.“*

Kongres rozhodl ustanovit komisi MOV „Sport a životní prostředí“ a dále rozhodl o pravidelném pořádání konferencí "Sport a životní prostředí". První z nich se konala v roce 1995 v Lausanne, druhá 1997 v Kuwaitu, třetí 1999 v Rio de Janeiro,

OLYMPISMUS

čtvrtá 2001 v japonském Naganu, pátá 2003 v Turinu, šestá 2005 v Nairobi, sedmá 2007 v Pekingu a osmá 2009 v kanadském Vancouveru.

Zvláštní význam měla především třetí světová konference v Rio de Janeiru, která schválila tzv. „Agendu 21 olympijského hnutí“ jako základní dokument při uplatňování ekologických zásad ve sportu. (Obecnější dokument „Agenda 21“ byl podepsán v roce 1992 zástupci 178 zemí včetně ČR na již zmíněné světové konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji. Jsou v něm vytýčeny úkoly lidstva v oblasti trvale udržitelného rozvoje pro příští století.) „Agenda 21 olympijského hnutí“ je rozpracováním „Agendy 21“ pro oblast sportu.

Zahrnutím těchto otázek do univerzálních principů olympismu MOV sleduje, aby všechna sportovní činnost probíhala v duchu filozofie trvale udržitelného rozvoje. Trvale udržitelný rozvoj byl v roce 1987 definován ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, která zasedala pod předsednictvím norské ministerské předsedkyně Brundtlandové, jako „plnohodnotné zajištění potřeb současné generace, aniž tím dojde k omezení možnosti příštích generací uspokojovat jejich potřeby budoucí“.

Nejvíce je úsilí MOV o ekologizaci sportu patrné při výběru hostitelských měst pro OH. Organizační výbory kandidátských měst musejí mít v požadovaných dokumentech zpracovány také ekologické koncepce pro organizaci zimních i letních olympijských her. Poprvé bylo předložení ekologických plánů povinně vyžadováno od všech kandidátů usilujících o přidělení ZOH 2002.

Ale už předtím se pořadatelé olympijských her snažili, aby olympijské hry byly ukázkou toho, jak lze dodržovat ekologické zásady ve sportu. Nejucelenější ekologickou koncepcí organizace olympijských her předložili pořadatelé letních olympijských her v roce 2000 v australském Sydney. Byla vypracována ve spolupráci s nevládní ekologickou organizací Greenpeace. Její publikace pod názvem „Environmental Guidelines“ se stala podkladem dnes vyžadovaných ekologických koncepcí OH.

Města usilující o získání kandidatury pro OH musejí splnit následující ekologické požadavky :

1. Informovat o systému péče o ochranu přírodních zdrojů a životního prostředí, o organizacích, které je zajišťují a jejich zodpovědnosti ve vztahu k organizačnímu výboru OH.
2. Předložit přehled o místní situaci vzhledem ke stavu životního prostředí, chráněným územím, kulturním památkám a potenciálním ekologickým rizikům – je-li to možné i včetně map a tabulek.

OLYMPISMUS

3. Zajistit oficiální záruku od kompetentních představitelů, že všechna činnost nutná k zajištění olympijských her bude probíhat v souladu s místní, regionální a národní legislativou. Stejně tak, že budou dodrženy mezinárodní dohody a protokoly týkající se městského a krajinného územního plánování a ochrany životního prostředí.
4. Potvrdit, že na všechna olympijská sportoviště a sportovní zařízení byla kompetentními činiteli vypracována studie posouzení vlivu na životní prostředí (E.I.A. – Environmental Impact Assessment).
5. Dodat ekologický plán všech akcí souvisejících s olympijskými hrami, uvést jeho cíle a priority a stručně popsat, jak je chce organizační výbor her zajistit (Environmental Management System).
6. Uvést zda byl výborem pro kandidaturu vytvořen program předběžné opatrnosti k životnímu prostředí (Environmental Protection Awareness) a opatření, jež chce organizační výbor OH v tomto směru podniknout.
7. Popsat, co je třeba udělat pro ochranu a zlepšení jednotlivých složek přírodního prostředí a kulturního dědictví v průběhu příprav olympijských her.
8. Detailně popsat zamýšlený plán hospodaření s energií, pevnými a tekutými odpady a odhadnout, jak se tato opatření dotknou města a regionu v budoucnosti.
9. Popsat environmentální pilotní projekty a plány rozvoje současně s výčtem ekologicky úsporné technologie, jež bude užita v souvislosti s olympijskými hrami.
10. Uvést další specifické otázky, které nejsou v tomto seznamu uvedeny a jež si Výbor pro kandidaturu přeje zařadit.

Tyto požadavky jsou pro ČOV zvláště důležité, vzhledem k uvažované kandidatuře Prahy uspořádat v budoucnosti OH. Užitečné proto bude ve stručnosti shrnout, jak se s těmito požadavky vypořádaly OH posledního období a jaké jsou plány organizátorů následujících her .

Sydney 2000

Pořadatelé OH v Sydney 2000 si vytkli za cíl celkové zlepšení životního prostředí v místě konání her prostřednictvím opatření k zastavení globálního oteplování, úbytku ozónu, omezení emisí a k ochraně biodiverzity.

Všechna nová sportovní zařízení byla budována tak, aby nedošlo k poškození lesů, křovin, mokřadů, fauny ani flory. Konstrukce nových staveb byly po architektonické

OLYMPISMUS

stránce v souladu s krajinou a bylo použito přírodních materiálů schopných recyklace.

Pořadatelé vyloučili jakékoliv použití PVC, při jehož výrobě a likvidaci vznikají toxické látky včetně dioxinů (ty způsobují poškození novorozenců, rakovinu a poruchy hormonální rovnováhy).

V Sydney nedošlo k omezování místních obyvatel a bylo použito ekologické hromadné dopravy z velké části přístavními čluny a loděmi.

Ve velké míře byla využita zařízení sloužící k úspoře energie. Především:

- výběrem materiálu s dobrými izolačními parametry,
- masivním využitím solárních baterií,
- použitím obnovitelných zdrojů energie,
- architektonickým řešením staveb, které umožňuje maximální použití denního světla,
- optimálním energetickým režimem na všech sportovištích.

Maximálně bylo využito alternativních zdrojů energie – olympijská vesnice se svými 665 domy byla označena za největší sídliště světa na solární energetický zdroj.

Zatímco pořadatelé předchozích olympijských her usilovali o to, aby sportovní soutěže proběhly v souladu s prostředím a aby v žádném případě nedošlo k poškození přírody, australské pořadatelé si dali cíl ještě náročnější. Směřovali k tomu, aby výstavba sportovních zařízení a příslušné infrastruktury zlepšila stav životního prostředí v místě konání her. Příkladem je sportovní komplex v blízkosti zálivu Homebush Bay, který stojí na rozsáhlém území, dříve intenzivně průmyslově využívaném. Rozsáhlými terénními úpravami byla celá oblast, která v minulosti sloužila jako skládka odpadu, upravena na centrum olympijského dění. Po skončení soutěží slouží dále jako rekreační a sportovní areál.

Salt Lake City 2002

Salt Lake City bylo prvním hostitelským městem ZOH, které muselo splnit ekologická kritéria MOV. Nejvýznamnějšími opatřeními, které pořadatelé realizovali, byly:

- Ekologické zhodnocení a monitorování příprav: Ekologické studie byly vypracovány pro všechna potenciální sportoviště. Každoročně v době příprav her byla publikována zpráva o stavu životního prostředí.
- Ekologický systém managementu: Byl vytvořen poradní výbor pro otázky životního prostředí s pracovními skupinami, které se zabývaly specifickými ekologickými problémy. Výbor byl konzultačním orgánem organizačního výboru olympijských her. Ekologický program se soustředil na 3 oblasti: administrativu, ekologické posouzení jednotlivých sportovišť a na ekologické

OLYMPISMUS

iniciativy. Všechna města, kde se uskutečnily olympijské soutěže, měla vlastní ekologické plány. Jednotlivé pracovní skupiny radily v konstrukčních otázkách, ekologických rozhodnutích a při výstavbě zařízení.

- Ochrana životního prostředí a jeho zlepšení: Byly provedeny rozsáhlé úpravy sportovišť obnovením vegetačního krytu a vysázením stromů. Olympijský projekt počítal s vysazováním 100.000 stromů, byly uskutečněny projekty na obnovu mokřadů a stanovišť.
- Hospodaření se zdroji: Uzavřená sportoviště byla budována s energeticky úsporným režimem, s důrazem na denní světlo a vytápění přírodním plynem.
- Výchova veřejnosti: Byl vypracován program ekologické výchovy, ukázkové projekty pro dopravu a energii, bylo vytvořeno ekologické centrum.
- Zapojení podnikatelů a dalších institucí: Byl vytvořen partnerský vztah mezi iniciativou Green hotels a dalšími ubytovateli. Výběr míst konání jednotlivých soutěží olympijských her proběhl ve spolupráci mezi vládními orgány a sportovními a ekologickými organizacemi (např. výběr Soldier Hollow pro biatlon a běžecké soutěže).
- Hospodaření s odpady: Cíl hospodaření s odpady byl nejjednodušší a nejekologičtější - „neprodukovat žádný odpad“.

Atény 2004

Atény 2004 byly postaveny před úkol řešit řadu ekologických problémů. Prioritní otázkou byla čistota ovzduší, dále to byla jakost vody, ochrana přírodních a kulturních památek, doprava a hospodaření s odpady. Po schválení kandidatury se organizační výbor olympijských her ve shodě se svým ekologickým programem začal zabývat následujícími problémy:

- Čistota ovzduší a doprava: Pořadatelé se zavázali snížit exhalace z dopravy o 35 %. Omezili použití soukromých vozidel, zlepšila se hromadná doprava (tramvaje, vlaky, metro). Pro zlepšení dopravy v metru byla uvolněna částka 1,5 miliardy US dolarů. Po 45 letech se do Atén vrátila tramvajová doprava v celkové délce 23,6 km. 32 km délky má nové vlakové spojení nového aténského letiště s centrem (jedním z důvodů, proč nebylo pořadatelství OH svěřeno Aténám v době 100letého výročí založení novodobých olympijských her v roce 1996, byla nedostatečná kapacita letecké dopravy).
- Použití solární a energeticky úsporné technologie: Pro ohřev vody v olympijské vesnici.

OLYMPISMUS

- Vypracování environmentální studie: Zvláštní důraz byl položen na ekologicky citlivé oblasti (např. pobřeží Faliro, kde se konaly soutěže ve veslování a kanoistice).
- Použití stávající infrastruktury, ochrana volného prostoru.
- Ekologická technologie a materiály.
- Ochrana proti hluku.
- Recyklovací programy.
- Šetření vody a její recyklace, snížení dusičnanů.

Torino 2006

Ekologická opatření na ZOH 2006 byla velmi ambiciózní. Organizační výbor předložil ekologický plán, jehož záměrem bylo zlepšení městského prostředí a ochrana horských údolí i vrcholových partií pohoří Piedmontu. Cílem Organizačního výboru bylo uchovat krásu přírodních zdrojů, minimalizovat negativní dopady nové infrastruktury a prosadit dodržování zásad trvale udržitelného rozvoje do všech stávajících zařízení.

Při přípravě her se pořadatelé zejména zaměřili na následující hlavní aktivity:

- Posouzením vlivu olympijských her na životní prostředí bylo pověřeno Ministerstvo životního prostředí Itálie (proces EIA). Vlastní studie k posouzení společně vypracovaly WWF (Světový fond ochrany přírody) s Univerzitou Turín se zaměřením vlivu sportovních aktivit na zasněžené plochy. U všech stávajících i plánovaných zařízení byl posuzován jejich vliv na životní prostředí a bylo provedeno srovnání ekologických nákladů. Před hrami i v jejich průběhu bylo monitorováno znečištění ovzduší (zvláště u komunikací vedoucích do města), vodních toků a změny charakteru krajiny.
- Ekologický systém managementu: Ekologické cíle olympijských her byly v souladu se zásadami vytýčenými Mezinárodní komisí pro ochranu Alp, Programem OSN pro životní prostředí a rozvoj a ekologickým plánem města Turín. Dále byla akceptována doporučení Agendy 21 pro olympijské hry, které se týká hospodaření s odpady, vodou a energií. Limitující pro přijetí programů spotřeby energie, hospodaření s odpady, městskou dopravu a limity znečištění, hlukové emise a znečištění vody bylo dodržování regionálních, provinčních a místních ustanovení.
- Ochrana životního prostředí a jeho zlepšení: Všechny soutěže ve sjezdovém lyžování byly uskutečněny na stávajících tratích. Nebylo nutné významné

OLYMPISMUS

rozšíření silniční sítě. Kácení stromů bylo omezeno na minimum a holá místa byla zalesněna již před zahájením her. V projektech výstavby nových zařízení byly začleněny i městské parky a zelené plochy. Olympijská vesnice v Turíně byla postavena na místě zrušené průmyslové zóny (brownfield) s použitím technologií trvalé udržitelnosti a přispěla ke zlepšení městského prostředí.

- **Výchova veřejnosti:** veřejnost se zapojila do ekologických aktivit. Připravil se veřejný informační servis s údaji monitoringu ovzduší a o kvalitě vodních zdrojů a změnách, k nimž by došlo (v ekosystémech městského i venkovského osídlení).
- **Úspora energie:** Hlavní olympijská vesnice i vesnice detašované byly navrženy pro nízkou energetickou náročnost a pro venkovní osvětlení bylo použito alternativních zdrojů (fotovoltaické články).
- **Zapojení podnikatelů:** Nastala významná integrace místních záměrů a programů pro trvale udržitelný rozvoj s cíli Organizačního výboru ZOH. Pečlivý výběr dodavatelů pro potřeby výstavby a provozu sportovišť proběhl podle ekologických ukazatelů.
- **Doprava:** V průběhu her byla upřednostňována hromadná doprava, v době olympijských soutěží to byla jediná možnost jak se dostat na jednotlivá sportoviště (hlavně v horských oblastech). Vozidla s nízkou produkcí emisí měla přednost. Hlavní olympijská vesnice byla vyhrazena pouze pro pěší, cyklisty a vozidla s elektrickým pohonem. Všem sportovcům byla k dispozici jízdní kola na cestu mezi městem a olympijskou vesnicí.

Peking 2008

Když v červenci 2001 rozhodl MOV na svém 112. zasedání v Moskvě o tom, že letní olympijské hry 2008 budou uspořádány v Pekingu, ozvala se řada kritických připomínek, které správnost tohoto rozhodnutí zpochybňovaly. Objevily se obavy nejen z toho, jak pořadatelé zajistí dodržování lidských práv a demokratických principů, ale i z toho, jak organizační výbor dodrží ekologické zásady organizace OH stanovené MOV. V době přidělení her Pekingu město mělo více jak 12 mil obyvatel, kteří energeticky záviseli na produkci elektřiny z místních uhelných elektráren, kde vzrůst počtu automobilů dosahoval 13 % ročně. Z tohoto vyplývalo, že pouze 50.7 % dnů v roce bylo možné považovat za dny s modrou oblohou.

Proto pořadatelé si při přípravě přihlášky a ihned po udělení her Pekingu usilovali, aby OH byly označeny visačkou „zelené olympijské hry“, a aby se pořádání OH stalo impulsem pro celkové zlepšení životního prostředí a nastolení strategie udržitelného rozvoje v Pekingu i v celé Číně. Od roku 1998 Peking investoval 3,63 miliardy US dolarů na kontrolu emisí a větší rozšíření čistých paliv včetně vymístění tepelných elektráren a hutních provozů mimo město a jejich vybavení moderními technologiemi.

OLYMPISMUS

Velké prostředky a pracovní úsilí bylo věnováno přestavbě městské vodohospodářské infrastruktury (úprava pitné vody, distribuce pitné vody, odvodnění urbanizovaného území, vybudování několika čistíren odpadních vod) a na přebudování systému svozu a likvidace pevných odpadů. Velká pozornost byla také věnována snížení emisí z automobilového provozu včetně snižování hluku. Pro období 2001 – 2007 se na stavby a opatření ke zlepšení životního prostředí vynaložilo 17,5 mld USD. Viditelné potíže a nejsnadněji kontrolovatelné – čistota ovzduší zaměstnávaly pořadatele až do konce vlastních OH. Veškerá opatření začala již v roce 1999 (v době přípravy kandidatury) kdy Peking přijal přísné emisní limity, jejichž výsledkem mělo být snížení emisí o 80 %. Další ještě přísnější limity Peking stanovil pro období 2004 – 2007, které měly způsobit další 60 % snížení emisí. V roce 2007 nastala dramatická výměna a modernizace městských dopravních prostředků: 90 % autobusů a 70 % vozů taxislužby začalo jezdit na zemní plyn. Dále bylo vybudováno pět linek metra o celkové délce 114 km a celková přepravní kapacita městských autobusů se zvýšila na 19,5 milionu osob denně. V době OH Peking využíval pětkrát více zemního plynu než v roce 2000 k vytápění a vaření, vytápění uhlím bylo zcela zrušeno v centrální části Peking.

Pro omezení produkce emisí byla u 200 klíčových průmyslových podniků změněna výroba. Některé závody byly přesunuty mimo obytnou zónu města.

V roce 2008 bylo městské odvodnění napojeno na 14 nových čistíren odpadních vod, což zajistilo, že 90 % odpadních vod, které město produkuje bylo odvedeno do komunálních čistíren. Z toho 50 % odpadních vod má být znovu využíváno. Rozdíl mezi spotřebou pitné vody a zásobami vody má být vyrovnán rozšířením vodních zdrojů a úspornými opatřeními (značné snížení specifické potřeby vody z 2700 l/os/den před 20 lety na 630 l/os/den v době konání her z důvodů odstranění průmyslových provozů z města). Pro udržení kvality pitné vody na světových standardech Čína před OH přijala nové normy pro kvalitu pitné vody stanovené International Water Association a United Nations organizací pro zemědělství a výživu FAO. V době OH se v Pekingu zpracovávalo 95 % městského odpadu. V roce 2008 se třídilo 50 % odpadu a 30 % bylo recyklováno kompostováním. Na vlastních sportovištích během her sběr odpadu dosahoval 100 %. Likvidace odpadů byla intenzivně posílena z důvodů her, přesto do budoucna Peking musí řešit zejména ekonomické problémy této likvidace (odpady i stočné), protože obyvatelstvo až dosud za tyto městské služby neplatilo.

Velká pozornost organizátorů byla věnována tvorbě nových parků a výsadbě městské zeleně, neboť velké plochy zasažené intenzivní investiční výstavbou spojenou s OH, včetně bourání starých částí města, bylo nutné co nejrychleji osázet travou a stromy. Důvodem byla obava z extrémní větrné eroze a tím zvýšené prašnosti ve městě. Ke snížení možností větrných bouří a tím i eroze půdy byly v okolí Pekingů vysázeny stromy, které pokrývají až 70 % horských oblastí kolem Pekingů. Dále bylo vytvořeno 23 000 ha zelených pásů kolem hlavních řek a silnic a 12 000 ha lesních pruhů ve městě, které oddělily městskou zástavbu od okolní krajiny.

OLYMPISMUS

Uvedenými záměry a opatřeními Peking dosáhl podstatné zlepšení životního prostředí města, což by bez OH nebylo v tak krátké době možné. Samozřejmě, že řada opatření byla velmi radikální a asi v anších podmínkách v tak krátkém časovém horizontu neuskutečnitelná. Je tedy možné konstatovat, že díky OH 2008: „Nový Peking, který má čistý vzduch, krásné prostředí a zdravé ekosystémy se v době olympiády objevil před očima celého světa“. Přesto však do budoucna ještě čeká Peking a celou Čínu mnoho práce, velké výdaje a také nutnost změny chování obyvatelstva, aby započatá cesta ozdravení byla trvalá a ne jenom v období OH.

Vancouver 2010

Příprava OH 2010 ve Vancouveru je založena na principu trvalé udržitelnosti životního prostředí, tedy her bez dramatických zásahů sportovní akce do přírodního prostředí. Organizátoři se při přípravě her se drží hlavních principů ve vztahu k životnímu prostředí:

- Zanechat co nejmenší stopu na prostředí po hrách. Např. ve Whistler Olympic Park (klasické lyžařské disciplíny, biatlon) byl rozsah úprav území snížen o 30 % oproti návrhu v přihlášce ke hrám. Směrování drah bylo změněno tak, aby co nejméně byl zasažen starší lesní porost a vzácné bažinaté území. Dále byla navržena celá řada „nárazníkových“ pásů podél potoků v těsné blízkosti nově vytyčených drah.
- Využití dřevní hmoty – většina dřevní hmoty jako pozůstatek konstrukčních prací by měla být využita buď do konstrukcí např. provizorních tribun, nebo jako štěpky při obnovování porostu výstavbou zasažených území. Pro výrobu velkorozponových nosníků ve stropních konstrukcích a dalších dřevěných prvků hal bylo použito pouze dřevo z lesů, které bylo nutné vykácet po napadení lýkohubem (*Dendroctonus ponderosae* – příbuzný našeho lýkožrouta). Využít takto napadené dřevo pro stavebnictví při příležitosti významné sportovní akce jako jsou OH je dokonalým marketingovým, ekologickým a ekonomickým projektem pro budoucí využívání méněhodnotné dřevní hmoty.
- Řada sportovišť je na původních indiánských územích. cílem je, aby indiánské komunity měly z her ekonomický prospěch. Po hrách zůstane ve Whistler Olympic Park více jak 50 km drah pro běh na lyžích, které budou otevřeny veřejnosti. Běžecské dráhy a přilehlá infrastruktura budou po hrách placenou službou s příjmem pro původní obyvatelstvo).
- Všechna sportoviště budou vybavena nejnovějšími technologiemi na likvidaci tuhých odpadů i odpadních vod (membránová filtrace, desinfekce ultrafialovým zářením) s trvalým monitoringem kvality odtoku vyčištěných vod do recipientů.

OLYMPISMUS

- Při výstavbě nových hal, např. pro rychlobruslení je uplatněn princip využití dešťových vod (splachování na toaletách, zavlažování vegetace v okolí haly, apod.
- Všechna sportovní zařízení, které spotřebovávají velké množství energie např. k výrobě ledu musí mít zařízení k využití zbytkového tepla pro topení/chlazení a pro výrobu teplé vody hygienické potřebě.
- Budovy nově postavené pro hry musí mít označení LEED (Leadership in Energy and Environmental Design), což znamená energeticky a ekologicky úsporná výstavba budov.

Zásady MOV při uplatňování principů ochrany životního prostředí ve sportu

MOV však nejde jen o vrcholné sportovní akce, ale o co největší rozšíření ekologických zásad ve sportu a uplatnění ve všech dalších činnostech, na jejichž realizaci se olympijské hnutí podílí. Patří sem například široká problematika otázek sportu a volného času včetně jeho organizačního a institucionálního zajištění, činnost sportovních klubů, sponzorů a výrobců sportovního zboží. Olympijské hry mají být pouze názorným příkladem, jak lze ekologické zásady začlenit do sportovní činnosti. Z toho důvodu vypracovala komise Sport a životní prostředí Mezinárodního olympijského výboru systém opatření, jehož cílem je větší pozornost životnímu prostředí, jeho ochraně a úsilí o jeho zlepšení. Jsou shrnuty v publikaci *Manual on Sport and the Environment* (český překlad vyšel v 16. svazku Olympijské knihovničky ČOV – Sport a životní prostředí).

Text publikace uvádí hlavní problémy, které by měli brát v úvahu organizátoři sportovních akcí soutěžního i nesoutěžního charakteru. Vedle závodního sportu v klasických odvětvích platí stejné zásady i pro běh pro zdraví, rekreační cyklistiku, plavání, lyžování, turistiku nebo cvičení v tělocvičně, posilovně či přírodě.

Principiálně při tom jde o:

- zachování biodiverzity,
- ochranu ekosystémů,
- územní plánování,
- znečištění životního prostředí,
- péči o přírodní zdroje a hospodaření s odpady,
- zdraví a bezpečnost,
- rušivé vlivy,
- ochranu kulturního dědictví.

Také Český olympijský výbor se problematikou vztahu sportu a životního prostředí zabývá, v roce 1997 inicioval vznik vlastní komise Sport a životní prostředí. Komise

OLYMPISMUS

se orientuje na kvalifikované posuzování vlivu masových i vrcholových sportovních aktivit na přírodu a životní prostředí, zpracovává a šíří příslušné informace, zabývá se ekologickou výchovou ve sportovním prostředí a vykonává expertizní činnost při zpracování ekologických auditů pro nejrůznější sportovní podniky. Jako poradní orgán pomáhá formulovat „ekologickou politiku“ ČOV. Připravila řadu materiálů a publikací odborného zaměření k ekologické problematice.

Závažná byla výzva ČOV „Sportuj a chraň životní prostředí“, jakýsi kodex ekologického chování ve sportu v roce 2001. Právě se v ní mj.: „Olympijské hnutí se v posledních letech stále intenzivněji zajímá o nejrůznější aspekty vztahu sportu a životního prostředí. Všem, kdo v dnešním světě ještě soudně přemýšlejí – a mezi sportovci takových lidí není málo – dochází, že přes nesporný pokrok, anebo možná právě proto, jsme svědky ohrožení životního prostředí a života vůbec. Lze se za této situace tvářit, že se nás to netýká? Každý z nás se na úsilí o zlepšení životního prostředí může podílet. Pokud každý z nás udělá jen málo, může to dohromady přinést velký efekt. Český olympijský výbor se proto obrací na sportovce, trenéry, funkcionáře, učitele, diváky a všechny ostatní příznivce sportu s výzvou Sportuj a chraň životní prostředí. Zkusme se nad následujícími slovy zamyslet a pokusme se alespoň některé náměty uplatnit ve své sportovní praxi.“

Text výzvy se dále obrací k provozovatelům sportu a postupně se vyjadřuje k hlavním ekologickým problémům sportovních činností:

Hospodaření s vodou

- Ve sportovních zařízeních a jejich příslušenstvích, které vlastníš nebo využíváš, užívej vodu racionálně (nenechávej vodu zbytečně odtékat při mytí, při sprchování nech vodu téci co nejkratší dobu).
- V těchto zařízeních zabraň zbytečnému unikání vody (kapající kohoutek může způsobit ztrátu až 2000 litrů ročně, obrovské ztráty působí netěsnící splachovací nádržka na WC).
- Při vodních sportech a při pohybových aktivitách v přírodě udělej všechna opatření k tomu, aby nedocházelo ke znečišťování vodních zdrojů.
- Při zálivce sportovišť v maximální možné míře využívej dešťové a užitkové vody.
- V létě redukuj zalévání sportovišť v době horka, aby se omezilo odpařování, zálivku prováděj v nejchladnější hodině denního cyklu.

OLYMPISMUS

Energetické úspory

- Ve sportovních zařízeních a jejich příslušenstvích, které vlastníš nebo využíváš, používej úsporných žárovek, zejména ve veřejných nebo průchozích prostorách, kde se svítí trvale.
- Uvnitř sportovního objektu udržuj odpovídající teplotu (v tělocvičně 15-20o C, šatny 20o C, umývárny 20-25o C). Překročení optimální teploty o 1o C znamená zvýšení nákladů až o 6 %.
- Sniž intenzitu vytápění na nejmenší možnou míru, pokud je objekt mimo provoz.
- Aby nedošlo k energetickým ztrátám, větrej krátkodobě a intenzivně.

Hospodaření s odpady a snížení emisí látek škodících životnímu prostředí

- Minimalizuj množství odpadu, který vzniká při sportovní události nebo provozem sportovního zařízení tím, že omezíš množství obalové techniky po dohodě s dodavateli.
- Při nákupu potravin pro sportovní událost dej přednost ekologickým výrobkům.
- Vyhýbej se zboží a obalům z plastů.
- Dej přednost recyklovanému papíru.
- Zajisti třídění odpadu.
- Zajisti, aby na venkovních sportovištích bylo využíváno méně umělých hnojiv a sprejů.
- Při nákupu sportovního zboží, výstroje, výstroje i potravin preferuj výrobky s označením ekologické kvality („Ekologicky šetrný výrobek“).
- Nadměrný hluk škodí zdraví – proto usiluj o snížení hlučnosti při sportovní činnosti.

Doprava

- Organizuj tréninky a soutěže tak, aby co nejvíce účastníků nemuselo použít osobního auta.
- Pokud je nezbytná doprava motorovými vozidly, zajisti kolektivní dopravu.
- Při výstavbě nových sportovních zařízení dej přednost jejich umístění co nejbližší bydliště nebo přihlídni k dostupnosti veřejnými dopravními prostředky, aby se tak zmenšily exhalace způsobené dopravou.
- Zajisti možnost bezpečného zaparkování nebo uskladnění jízdních kol v místě sportovní události nebo v tréninkovém areálu, aby se tak snížil počet diváků a sportovců, kteří cestují autem.

OLYMPISMUS

- Respektuj dopravní zpřístupnění centrálních odstavných ploch a parkovišť v oblastech sportovně rekreačního využívání území.

Výstavba sportovních objektů

- Před započítáním nové výstavby zvaž její potřebnost z hlediska stávajících sportovních zařízení. Maximální využití starších zařízení je ekologičtější než stavba nových, jejichž využití je problematické.
- Usiluj o dohodu o vzájemném využití a společné údržbě sportovních zařízení s místními školami a dalšími vlastníky sportovních objektů.
- Výstavbu zařízení pro sportovně rekreační aktivity zabezpečuj koncepčně a ve vazbě na územní plány obcí a měst s ohledem na ochranné podmínky chráněných území.
- Dbej o to, aby sportovní zařízení byla přizpůsobena stávajícímu osídlení, reliéfu krajiny a přírodě.
- Při výstavbě sportovních zařízení a při jejich provozu ekonomicky využívej přírodní zdroje.
- Omezuj znečištění prostředí a množství odpadu při výstavbě sportovních objektů i při jejich provozu.
- V nejvyšší možné míře požívej stavebních materiálů opatřených známkou „Ekologicky šetrný výrobek“ (izolační a nátěrové hmoty, kotle na vytápění, pračky a prací prostředky atd.).

Ochrana přírody

- Při tréninku a závodech v přírodním prostředí dávej přednost spíše menším sportovním akcím.
- Respektuj pokud možno značené tratě a turistické cesty.
- V chráněných oblastech uprav sportovní činnost v duchu návštěvního řádu.
- Zejména v chráněných krajinných územích respektuj pokyny pracovníků ochrany přírody a státní správy a sportovní akce plánuj po vzájemné přátelské dohodě.
- Posiluj vnímavost k otázkám ochrany přírodního prostředí mezi sportovci a trenéry.

OLYMPISMUS

Kandidatura Prahy na pořádání OH 2016 a životní prostředí

Záměr ucházet se o pořádání OH 2016 byl veřejně deklarován během 115. zasedání MOV v Praze 2003. Následovalo několikaleté období přípravných prací pro kandidaturu, součástí uchazečského dotazníku pro MOV jsou i pasáže, zpracované ve spolupráci s ČOV a jeho komisí Sportu a životního prostředí dotýkající se ekologických souvislostí her:

a. Uveďte zhodnocení aktuálního stavu životního prostředí ve Vašem městě/regionu
Území Prahy je do značné míry jedinečné početným zastoupením přírodě blízkých biotopů, míst kde se lidské působení doposud neprojevilo příliš negativně.

Zeleň různé kvality a vzrůstu pokrývá asi třetinu území města. Na území Prahy najdeme celkem 88 maloplošných chráněných území, která jsou součástí 11 přírodních parků (cca 20 % rozlohy Prahy). V rámci soustavy Natura 2000 bylo v Praze vymezeno osm evropsky významných lokalit, z velké části již dnes chráněných. Hlavní parametry:

Kvalita ovzduší: Emise skleníkových plynů poklesly ve srovnání s referenčním rokem 1990 o 25 %. ČR plní závazky spojené s přistoupením ke Kjótskému protokolu. Znečištění ovzduší SO₂ již nepředstavuje problém. Kvalita vody: Pitnou vodou je zásobováno v dostatečném množství 99,5 % obyvatelstva v Praze a 91,6 % v České republice. Kvalita vody je hodnocena dle platné české legislativní úpravy, která je plně v souladu s požadavky EU na pitnou vodu. Odpadní vody: V celé ČR je připojeno na kanalizační síť 79 % obyvatelstva, v Praze pak 99 %. Centrální kanalizační síť v Praze odvádí odpadní vody převážně do Ústřední čistírny odpadních vod Praha. Hluk: Hlavním zdrojem hluku v městském prostředí je pozemní doprava, a to zejména silně narůstající doprava automobilová. Praha je v působení hluku vlivem dopravy a s tím souvisící kvalitou ovzduší na obyvatele nejhůře postiženou oblastí České republiky.

Odpady: V posledním období se ukazuje nižší míra produkce odpadů na obyvatele v porovnání s většinou zemí EU. Vysoký podíl obyvatelstva je zapojen do systému třídění odpadu a s tím souvisí i vysoká míra recyklace a materiálového využití odpadů.

b. Uveďte podrobnosti o probíhajících environmentálních projektech a jejich organizaci

Praha a další oblasti ČR uplatňují úlohu strategického plánování pro ochranu a péči o životní prostředí. Významnou environmentální infrastrukturní stavbou je nová pražská čistírna odpadních vod k uplatnění požadavků EU pro vypouštění zbytkového znečištění do vod povrchových (ukazatele dusíku a fosforu). Praha se také prioritně zaměřuje na projekty s implementací místní Agendy 21: snížení intenzity automobilové dopravy ve vnitřní části města, snížení zátěže obyvatelstva od

OLYMPISMUS

nadměrného hluku, redukce vysokého antropogenního tlaku (návštěvnost, černé skládky, aj.) na zvláště chráněná území, řešení brownfields a greenfields, atd.

c. Uveďte hodnocení možného dopadu olympijských her ve Vašem městě /regionu na životní prostředí

Nepředpokládá se negativní vliv OH na životní prostředí v ČR. OH v Praze a ve vybraných místech České republiky přispějí k celkovému zlepšení životního prostředí. V Praze bude pro výstavbu převážně využita tzv. severní terasa, kde lze očekávat snížený dopad na životní prostředí městské krajiny. Olympijský projekt bude probíhat v souladu s místní Agendou 21. Místní Agenda 21 bude v souladu i s MOV Agendou 21. Celý projekt her bude vypracováván v těsné součinnosti environmentálních a sociálních expertů. Např. Olympijská vesnice bude příkladem využití městského brownfields (zrušené železniční provozy – výtopny, opravy lokomotiv, atd.). Pro rekultivaci území bude použito inovačních technologií ke zlepšení celkového životního prostředí části města. Podobně je tomu i u uvažovaného sportoviště pro basketbal a gymnastiku (Sazka Arena), kde již při dobudování došlo k ozdravení území od ekologicky zatíženého brownfieldu.

d. Byly u některých z navrhovaných sportovišť provedeny studie dopadu na životní prostředí a vyžaduje vaše legislativa provádění takovýchto studií dopadu na životní prostředí? Pokud ano, v jaké fázi plánování?

Všechny studie a projekty spojené s organizací her budou probíhat podle českých a EU nástrojů politiky životního prostředí. Všechny zásadní stavby budou podléhat Státní legislativě ČR harmonizované s legislativou EU - zákon č. 163/2006 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí jehož součástí je i proces EIA (projekty) a SEI (strategická koncepce). Důležitou součástí přípravy her a jejich odkaz bude spočívat i v environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě (EVVO). EVVO bude zaměřena na celou populaci, která je podle specifických cílů a prostředků dále zaměřena na hlavní cílové skupiny: pracovníky veřejné správy, děti a mládež, podnikatelský sektor a na širokou (laickou) veřejnost.

(Autor: Jaroslav POLLERT, Tomáš DOLEŽAL, s využitím publikace DOVALIL, J. a kol. Olympismus. Praha: Olympia, 2004.